

**NÁRODNÁ RADA OBČANOV
SO ZDRAVOTNÝM
POSTIHNUTÍM V SR**

Mosty inklúzie

Internetový časopis

Ročník 2021, číslo 05 (november)

Vydáva

Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR

s finančnou podporou

Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Časopis je k dispozícii online i na stiahnutie na adrese www.nrozp-mosty.sk

Obsah

Úvodník.....	3
Témy čísla.....	5
Poslepiacky s inzulínovou pumpou.....	5
Chopte sa ihlíc a háčika!	9
Dajte svetu o sebe a svojich výnimočných počinoch vedieť! Prihláste sa do medzinárodnej súťaže!	12
Na slovíčko	15
Krstili sa Pravidlá písania a používania Braillovoho písma v Slovenskej republike	15
Predstavujeme	22
Virtuálna Realita presvedčí mozog, že chodí	22
Z pavlače	28
Animovaný film o včasnej intervencii	28
Karty Touch Card od Mastercard prispôsobené pre ľudí so zrakovým postihnutím.....	29
Bude vás zaujímať	31
Elektronické otázky k vykazovaniu osobnej asistencie	31
Vyučovanie Braillovoho písma v školách bežného typu	36
Legislatívne aktivity	41
Novela zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia	41
Ako to funguje v EÚ	45
Ocenenie Prístupné mesto 2022 získal Luxemburg	45
EDF a Oracle udelili štipendium študentovi so zdravotným postihnutím	47

Úvodník

Milí nedočkavci,

ale áno, aj od nás dostanete červený balíček, zlatistou stužkou previazaný a do prasknutia naplnený – hádam ste si nemysleli, že sa budeme tváriť, akoby sme o príjemných tradíciách decembrových jakživ nepočuli! A keďže vyzradiť prekvapenie sa neodpúšťa, povieme len toľko, čo by ste cez obal pomedzi obrázky drevených mostíkov nad zľadovatenou bystrinou v balíčku aj tak zočili:

1. Keďže sami podľa seba vieme, že Mikuláša treba čím skôr zjesť, aby sa dalo do topánok vhuľnúť a hurá na biele svahy, prinášame vám trochu dodatočného inzulínu, aby vás vlastné telo neobmedzovalo pri činnostiach, ktoré vás tešia.
2. Pre tých, čo už roky-rokúce píšú Ježiškovi to isté a on akosi nie a nie pod tú jedličku šuchnúť zhmotnenú túžbu, máme takisto riešenie... prinajmenšom návrh. Viete, ako sa hovorí: keď si unavený, vymeň si čakany. Napíšte mu v Brailli, možno ho vaša nápaditosť obmäkčí.
3. Keď to vonku bude priveľmi chumeliť, že nebudete na krok pred seba vidieť, hoci ste vidiaci, ani na meter okolo seba počuť, hoci ste počujúci, máme tip, ako si rozpáliť nielen prsty, ale aj malé šedé bunky pekne v teplúčku.
4. Kapra navrhujeme zaplatiť kartou, najlepšie takou, na ktorej si budete vedieť nahmatať štvorhranný alebo trojuholníkový výrez, aby ste si boli istí, či z prievanu ťaháte kreditnú, debetnú alebo predplatenú kartu.
5. Do rozprávkového programu odporúčame pridať si aj krátky animovaný film o včasnej intervencii, aby ste naň mohli upozorniť všetkých, ktorým pomôže.
6. Naservírovali sme aj potravu pre vášho ducha (reku, aby ste si spestrili čakanie na zlaté prasiatko): prvým chodom sú Elektronické otázky k vykazovaniu osobnej asistencie, druhým Novela zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Mysleli sme ale aj na čas po prasiatku. Máme nápad, ako sa pomocou virtuálnej reality rozhybať, kde prihlásiť svoj projekt, ktorý pri bilancovaní roka vyhodnotíte ako naozaj prevratný, či ktoré destinácie zahrnúť do svojich cestovateľských predsavzatí (pravdaže, také, pri ktorých si s prístupnosťou nemusíte robiť až takú ťažkú hlavu).

Aha! Ako posledné sme tam natlačili povzbudenie – s intelektuálnymi predsavzatiami sa nekroťte! Ak to bude stáť za to, môžete sa uchádzať o štvorciferné štipendium EDF a spoločnosti Oracle.

Trojkráľové dary vás takisto neobídu, nebojte nič! A určite nebudú len tri! Ale aby ste zvedavosťou nepukli, prezradíme, že jedným z nich bude Zuzana Stavrovská vo vlastnej osobe, ktorá v minulotýždňovom stretnutí NR SR získala 135 zo 140 poslaneckých hlasov, čím obhájila svoju pozíciu komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím. Tešíme sa a blahoželáme!

Všetkým vám zo srdca prajeme, aby ste si spoločnosť, modlitbu, koledy, mlčanie, ale i radosť, veselosť, smiech a rozprávky namiešali tak, aby vám nadchádzajúce Vianoce voňali a chutili. Dovidenia, dopočutia a donahmatania v roku 2022!

Vaši redaktori

Témy čísla

Poslepiacky s inzulínovou pumpou

Hovorí sa, že Diabetes mellitus je najväčšou civilizačnou pandémiou tretieho tisícročia. Svetové aj slovenské zdravotnícke štatistiky nekompromisne potvrdzujú, že počet pacientov všetkých vekových kategórií nepretržite narastá, a to pri prvom i druhom type (v roku 2019 sa v našich diabetologických ambulanciách liečilo už takmer tristoosemdesiat tisíc pacientov). Dobrou správou ale je, že možnosti liečby tohto chronického metabolického ochorenia sa neustále zefektívňujú a rozširujú, dokonca pri oboch jeho typoch. Podstata liečby zostáva však rovnaká, a to aplikácia životne dôležitého inzulínu. Na počesť jeho objaviteľa, Fredericka Bantinga, sme si i tento rok 14. novembra pripomenuli Svetový deň diabetu.

Zmeniť životný štýl nestačí

Zmena môže zlepšiť zdravotný stav každého cukrovkára (hlavne pacientov s diabetom druhého typu), ale vyhnúť sa medikamentóznej liečbe – užívaniu tabletiiek a aplikácii inzulínu – sa podarí málokomu. Metódy, ktorými možno dostať inzulín do tela ihlou, sú rôzne a neustále sa vyvíjajú. Trendom posledných rokov sa stalo podávanie inzulínu prostredníctvom pumpy.

Čo je inzulínová pumpa a ako funguje?

Ide o malé elektronické zariadenie vo veľkosti mobilného telefónu, ktoré sa dá nosiť vo vrecku, upevniť na opasok či na podprsenu. Pacientovi aj zdravotníkom pomôže spoľahlivejšie nasimulovať spôsob, akým zdravý pankreas dodáva telu bazálny inzulín. Do tela totiž počas dňa i noci kontinuálne uvoľňuje malé dávky rýchlo pôsobiaceho inzulínu, čím nahrádza viacero injekcií denne. Naprogramované dávky musí stanoviť lekár. Na rozdiel od inzulínových injekcií bazálnu dávku je možné prispôbiť špeciálnym denným potrebám pacientov, t. j. na vymedzený časový úsek ju znížiť, zvýšiť alebo pozastaviť. Navyše, pumpa umožňuje podať tzv. bolusovú dávku – dodatočný inzulín, ktorým sa kompenzuje glykémia, zapríčinená väčším množstvom jedla (napr. počas oslavy), alebo upravujú vysoké hodnoty glykémie.

Inzulínové pumpy majú počítadlo bolusu a dokážu bezdrôtovo spolupracovať s podkožne zavedeným senzorom, ktorý priebežne počas celého dňa monitoruje hodnoty hladín HbA1c a glykémie.

S pumpou – elektronickým zariadením s LCD displejom, tlačidlami a zásobníkom inzulínu, ktoré neobsahuje žiaden čítač obrazovky, si poradia aj nevidiaci. Svoje o tom vie aj Benjamin Levíček z Brna, mladý inšpiratívny gymnazista, povestný veľkým množstvom záujmov a aktivít – športuje, píše, [hrá na hudobné nástroje](#) a venuje sa recenzovaniu Apple produktov z hľadiska prístupnosti pre nevidiacich. V júli 2019 mu bol diagnostikovaný diabetes I. typu, s ktorým sa vysporiadal s nadhľadom sebe vlastným. A hoci priznáva, že začiatky s cukrovkou neboli jednoduché, vďaka rodine, kamarátom, športovým trénerom a moderným technológiám môže i s diabetom fungovať rovnako ako pred jeho zistením. Upozorievate ma, že som sa s tými modernými technológiami pomýlil? Veruže nie! Spoločne s vývojármi sa po troch mesiacoch testovania, skúšania a pripomienkovania podarilo vychytať najväčšie nedostatky v prístupnosti a Benjamin sa stal prvým nevidiacim Čechom, ktorý inzulínovú pumpu obsluhuje pomocou smartfону.

Benjamin Levíček a Pavel Šporcl po [spoločnom vystúpení](#) na koncerte Světlo pro Světlušku 2020

Zdroj: FB Tyfloturista

V moderných technológiách je doma

„Ihneď po diagnostikovaní diabetu som sa zaujímal o to, či by som pumpu mohol používať aj ja,“ rozhovoril sa Benjamin Levíček. „Zistil som, že na trhu zatiaľ neexistuje žiadna, ktorá by obsahovala hlasový výstup. Pátral som teda po nejakom schodnom riešení a napokon som ho aj našiel – pumpu Dana Diabecare RS, a senzor Dexcom G6, ktoré je možné prepojiť so smartfónom. S otázkou, či by som ako zrakovo znevýhodnený mohol pumpu používať, som kontaktoval spoločnosť MTE, ktorá ju do Českej republiky distribuuje. Jej zástupcovia mi povedali, že zatiaľ takúto skúsenosť nemajú a, pokiaľ je im známe, ani žiadna iná firma v krajine zákazníka so zrakovým postihnutím ešte nemala, ale ak všetko pôjde dobre, mohli by sme sa dohodnúť,“ spomína brniansky gymnazista.

S V MTE prebiehala spolupráca na špičkovej úrovni. Benjamin otestoval obslužnú aplikáciu AnyDana pre operačné systémy [Android](#) aj [iOS](#). A upozornil na niekoľko nedostatkov.

„Napríklad VoiceOver (čítací program v zariadeniach od Apple) mi neoznámil, že musím zadať heslo k pumpe, s čítačom bol problematický aj pohyb v nastaveniach pumpy, pretože jednotlivé položky nebolo možné prechádzať šviháním, ale prehmatávaním, blúdením prstom po displeji. Prvý nedostatok sa už podarilo opraviť, druhý zatiaľ nie. V najnovšom systéme iOS 15 VoiceOver s aplikáciou nefunguje vôbec, preto musím aj naďalej používať starší systém. Na Androide je prístupnosť vcelku bezproblémová,“ dodal Benjamin Levíček.

Výhody prevažujú

Za dva roky používania pumpy hodnotí svoje úsilie ako správny krok.

„Áno, používal som aj inzulínové pero. Osobne si nemyslím, že pre nevidiaceho predstavuje práca s ním problém, a to ani pokiaľ ide o výmenu ihly. Dôvody, prečo som prešiel na pumpu, však boli najmä diskrétna, flexibilná a zdravšia podávanie inzulínu. Pumpu totiž nikto nevidí, zároveň sa nedá poznať, čo na telefóne robím. Je teda jedno, či si prezerám Instagram, píšem s kamarátmi, alebo si dávkujem inzulín. A pokiaľ ide o flexibilitu a zdravšie dávkovanie, diabetici by mali pri stravovaní dodržiavať pravidelný režim. Ak človek používa inzulínové perá, je potrebné naozaj

presne v určitý čas raňajkovať, desiatovať, obedovať, olovrantovať a večerať. S inzulínovou pumpou si však dávkovanie na každú hodinu i deň môžete prispôbiť oveľa lepšie, preto neprekáža, ak na nejakej oslave skonzumujete viac jedla, ak si ráno trochu dlhšie pospíte, alebo nejaké jedlo prosto vynecháte. Rozhodne tým nechcem povedať, že s pumpou stravovanie riešiť nemusíte. Musíte, na neočakávanú situáciu však viete reagovať oveľa jednoduchšie,“ hovorí Benjamin Levíček a pokračuje: „Podávanie inzulínu cez pumpu je zdravšie aj komfortnejšie. Pumpa totiž dávkuje inzulín neustále, ale pri perách si ho musíte podávať celý deň, čo telo trochu viac zaťažuje. Okrem toho si v pumpe stačí vymeniť kanylu raz za 3 dni, kým pri perách si musíte inzulín pichnúť každý deň vždy pred jedlom a aj na zabezpečenie spomínaného celodenného inzulínu. To nie je ani príjemné a ani veľmi prospešné pre podkožné tkanivo. Navyše, ak cestujete, určite je praktickejšie dávkovať inzulín cez pumpu než manipulovať s ihlou.“

Výhody podávania inzulínu pumpou teda už poznáme, ale čo nedostatky? Kde vidí Benjamin Levíček priestor na zlepšenie?

„Napríklad, keď si v pumpke vymieňam zásobník na inzulín, nemôžem to urobiť prostredníctvom mobilného telefónu, ale iba na pumpke. Našťastie má zariadenie tlačidlá, takže to ide popamäti, ale samozrejme, bolo by lepšie, keby sa to dalo urobiť cez aplikáciu. Čo sa týka aktualizácií aplikácie, po jednej z nich sa mi stalo, že na pripojenie k čerpadlu bolo potrebné mať prístup na internet. Práve som bol v kempe, kde signál nebol veľmi dobrý, čo bol trochu problém. Súč poučený, dnes to riešim tak, že softvér najprv otestujem v tablete a až potom si stiahnem aktualizáciu do telefónu. Všetkým odporúčam vypnúť automatické aktualizácie aplikácie – chyba sa môže vyskytnúť naozaj vždy,“ hovorí mladý sympaták.

„Myslím si, že na to, aby sa človek mohol vyrovnáť s diabetom, najmä bez zraku, potrebuje nájsť niekoho, kto mu pomôže najmä na začiatku. Našťastie ja mám skvelé zázemie v rodine a medzi priateľmi. Ak sa dokážete preniesť cez počiatočné problémy, môžete fungovať takmer bez obmedzení.“

Autor: Jiří Nováček

Zdroj: www.blesk.cz

Ako je to na Slovensku

Aj slovenskí nevidiaci diabetici majú možnosť využiť pri liečbe inzulínovú pumpu DANA Diabecare RS. Pumpa je zaradená v katalógu zdravotníckych pomôcok, jej cena je cca 3200 eur a je v plnej miere hrazená z verejného zdravotného poistenia.

Peter Halada

Chopte sa ihlíc a háčika!

Na počiatku bolo slovo. Lepšie povedané pár slov na sociálnej sieti. Výzva televíznej reportérky Slávky Dvořákovéj, aby sa ozval každý, kto má mamu či babku, ktorá vie pekne pliesť alebo háčkovať a mala by záujem o spoluprácu s jej občianskym združením. Reakcia bola okamžitá a šokujúca – 400 správ

(niektoré aj s fotografiami výrobkov) v priebehu dvoch dní. Vybrala si zo dve desiatky tých najspoľahlivejších a najšikovnejších, zamestnala ich a dnes pre [e-shop](#) zhotovujú svetre, čiapky, kabáty, tašky či rôzne doplnky a ozdoby. V najbližších dňoch sa pod značkou SLAVKINE objaví na trhu DVD, v ktorom sa s očkami a stípkami budú môcť spriatelieť aj nevidiace a nepočujúce ženy.

Háčkule a pletule, zapojené v projekte, sú obyvateľky krízových centier, osamotené seniorky, ženy s vážnym ochorením, zdravotným postihnutím či Rómky z osád. Slávka Dvořáková sleduje aktuálne trendy, zhotovuje prototypy, spisuje vzory a postupy a následne svojim spolupracovníčkam (nielen v Bratislave, ale už takmer po celom Slovensku) dodáva podrobné pokyny a materiál. Vďaka tomu, že neostáva bokom, ale aj sama sa chopí ihlíc a háčika, dokáže zhodnotiť, nakoľko je práca na konkrétnom výrobku náročná, koľko času si vyžiada, a vyčíslit primeranú výšku odmeny. A pred tým, než sa spýtate, áno, v celej tejto rovnici sú zohľadnené aj zdravotné obmedzenia. Počas sociálnej izolácie, pod ktorú sa podpísala pandémia COVID-19, bola doslova zaplavovaná otázkami, ako začať pliesť, ako naučiť dcéru háčkovať, po akej priadzi by mala siahnúť začiatočníčka, čo za strih zvoliť pri tom či onom, a keďže dlhoročné skúsenosti s televíznou tvorbou sa nezaprú, zrodil sa nápad nakrútiť profesionálne epizódy o tom, ako začať pliesť a háčkovať.

Škola pletenia a háčkovania

„Na DVD ZAPLEŤ SA nájdete štyri epizódy, v ktorých s lektorkou hovoríme o tom, aké materiály, ihlice a háčiky sú v začiatkoch najvhodnejšie a krok za krokom spoločne vytvárame aj konkrétne projekty: pletenú čelenku a čiapku s patentom, háčkovaný šál a košík z recyklovaného materiálu,“ prezrádza Slávka Dvořáková. „Súčasťou DVD je dokonca aj jedno bonusové video, v ktorom prinášame pohľad do zákulisia nakrúcania, konkrétne pohľad na tvorbu scenára pre audiokomentár, jeho načítavanie v štúdiu a vkladanie nahrávky do videa. Nevidiace šikulky bude okrem nás s lektorkou navigovať Adela Vinczeová, ktorá audiokomentár nahrála, na tlmočenie do slovenského posunkového jazyka nám svoje áno povedala Barbara Randušková. Okrem posunkov sme pre ľudí so sluchovým postihnutím doplnili lekcie aj o titulky.“

Nechcem si ani predstaviť, aké maily by nám do redakcie prišli, keby som sa zabudla opýtať na to, kde sa záujemkyne k DVD budú môcť dostať.

„DVD ZAPLEŤ SA bude v predaji v našom e-shope na www.slavkine.sk a v sieťach známych kníhkupectiev.“

Po čom na internete a v kníhkupectvách pátrať?

Zdroj: SD

Keď je nadšenie nákazlivé

„Podstatou SLAVKINE, o. z., je inklúzia slovenských žien, ktoré sú nejakým spôsobom na trhu práce znevýhodnené. Snažíme sa im nielen pomôcť, ale aj pochopiť ich, vcítiť sa do ich situácie. Ja svoje spolupracovníčky často navštevujem,

aby som aspoň časť z toho celého mohla prežiť s nimi. Preto nám aj pri tvorbe tohto DVD veľmi záležalo na pochopení zrkového a sluchového postihnutia. Som veľmi vďačná, že som mala možnosť konzultovať niektoré veci priamo s týmito komunitami, v mnohom nás to usmernilo. Potom som oslovila priateľov kameramanov, zvukárov a produkčných, s ktorými už roky spolupracujem, a už to šlo ako po masle. Korona nám skresala početnosť štábu, skomplikovala zháňanie nahrávacieho štúdia i samotné lisovanie DVD, ale napokon sa všetko podarilo. Chcela by som sa srdečne poďakovať komunitnému centru Stará jedáleň v Bratislave-Rači, ktoré nám poskytlo priestory, Nadácii Pontis, ktorá v rámci programu Živá komunita s Opaviou vznik DVD podporila, ako aj Nadácii Allianz, s ktorou máme už druhý rok skvelú spoluprácu a aktuálne sme sa spoločne pustili do výroby DVD o pletení a háčkovaní pre deti,“ uzatvára Slávka Dvořáková.

Dušana Blašková

Dajte svetu o sebe a svojich výnimočných počinoch vedieť!

Prihláste sa do medzinárodnej súťaže!

Stojíte za projektom, ktorý sa chopil aktuálnych spoločenských výziev a aplikuje inovatívne sociálne riešenia? Ste súkromná osoba, komerčný podnik, občianska iniciatíva, mimovládna či nezisková organizácia, spolok alebo súčasť verejnej správy? Pôsobíte na Slovensku, v Českej republike, Chorvátsku, Maďarsku, Rakúsku alebo v Slovinsku? Potom sa pátra práve po vás! Už po 17. raz budú v rámci SozialMarie – Prize for Social Innovation vyzdvihnuté a ocenené praxou overené, aktuálne prebiehajúce a účinné sociálne inovácie zo všetkých sektorov a oblastí. Ak sa rozhodnutím poroty ocitnete v prvej pätnástke, získate finančnú odmenu: za prvé miesto 15000, za druhé 10000 a za tretie 5000 eur, ďalších 12 projektov bude podporených sumou 2000 eur. Pridlhho nepremýšľajte – projekty je možné prihlásiť len do 18. januára 2022.

Kto sa môže prihlásiť?

Projekty súkromných osôb, komerčné podniky, projekty z oblasti sociálnej sféry (občianske iniciatívy, mimovládne či neziskové organizácie, spolky) a projekty z verejnej správy zo Slovenska, Českej republiky, Chorvátska, Maďarska, Rakúska a Slovinska.

Ako sa prihlásiť?

Vyplnením prihlasovacieho formulára, a to dvojjazyčne – v jazyku krajiny, v ktorej je projekt prihlasovaný, a v angličtine. Výnimka platí pre Nemecko, Poľsko a Slovinsko, odkiaľ organizátor požaduje anglické znenie prihlášky. Projekty musia byť podané do utorka 18. januára 2022, do 23:55. O úspešnosti prihlásenia budete informovaní e-mailom.

Aké sú pre sociálne inovácie stanovené hodnotiace kritériá?

1. Nový rozmer (v myšlienke, téme alebo v mieste): Hodnotiaca komisia bude hľadať odpovede na otázky, či sa váš projekt zaoberá novými spoločenskými výzvami, používa nové prístupy riešení, sa venuje dosiaľ prehliadaným cieľovým skupinám a témam, alebo či sa vaša organizácia alebo podnik v oblasti sociálnych inovácií angažuje prvýkrát, alebo či je v tomto smere už stálicou.
2. Zapojenie cieľovej skupiny: prihliadať sa bude na to, či je cieľová skupina do projektu zapojená aktívne, či je „len“ jeho prijímateľom, alebo je nezávislá. Vyvinula projekt sama cieľová skupina? Aké konkrétne a udržateľné využitie má pre ňu práve tento projekt? Je prostredníctvom projektu podporený jej potenciál, prispieva k jej spoločenskému uznaniu a hodnoteniu?
3. Účinok (kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele dopadu): body si môžete pripísať podľa toho, nakoľko je realizácia vášho projektu originálna, kreatívna a odvážna, aké účinky a prínosy sociálnej inovácie možno identifikovať, či projektom reagujete na meniace sa potreby, napr. cieľovej skupiny, danej problematiky alebo prostredia, alebo či na projekte spolupracujú ľudia s rôznymi profesiami a rôznymi kompetenciami.

4. Príklad dobrej praxe (inovácia v pôsobení): myslí sa tým, či je váš projekt vzorom a priamou alebo nepriamou inšpiráciou, či je zosieťovaný s inými organizáciami, podnikmi a inštitúciami, ako je integrovaný do lokálneho a regionálneho prostredia, či vzbudzuje zvedavosť a záujem iných organizácií, podnikov, podporovateľov a médií alebo v oblasti politiky. Porotcovia si budú klásť aj otázku, či môže byť vyskúšané riešenie použité v iných kontextoch.

Výberový proces

Prihláška a podklady sú overované a hodnotené na základe [podmienok účasti](#) v súťaži. A pokiaľ ide o hodnotenie, dvaja lokálni evaluátori projektov (zo Slovenska, Českej republiky, Chorvátska, Maďarska a Rakúska) vykonajú pre odbornú porotu SozialMarie predvýber projektov. Každý člen poroty bude mať možnosť tento výber doplniť o jeden projekt podľa vlastného výberu. Porota bude vychádzať z predvýberu a rozhodovať bude v podstate v troch krokoch, t. j. najprv stanoví maximálne 35 nominácií, určí 15 ocenených projektov a napokon vyberie troch hlavných laureátov.

Spracované podľa príspevku na stránke [SozialMarie](#)

(red.)

Na slovíčko

Krstili sa Pravidlá písania a používania Braillovho písma v Slovenskej republike

Šesť bodov, zoradených po troch v dvoch stĺpcoch. Ich kombináciou (pridávaním a vynechávaním jedného až piatich) možno zaznačiť písmená abecedy (aj s diakritikou), interpunkčné znamienka, matematické či chemické symboly aj noty. Veľkosť jednotlivých bodov, vzdialenosť medzi nimi, ako aj medzi riadkami je pevne daná tak, aby sa základná bunka, tzv. šesťbod, dal obsiahnuť bruškom jedného prsta. Skutočná abeceda, rozmerom aj obsahom, písmo, ktoré je plne ortografické, má svoju logiku, zákonitosť a postupnosť a vďaka týmto vlastnostiam je rovnocenné s akoukoľvek inou sústavou písmen. Braillovo písmo, ktoré sa na celom svete používa už viac než 200 rokov.

[Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči](#) a [Slovenská autorita pre Braillovo písmo](#) (SABP) zorganizovali v pondelok 15. novembra on-line konferenciu, počas ktorej sa odborníci venovali výučbe Braillovho písma (BP) v špeciálnych školách, jeho využitiu v školách, kde žiaci a študenti so zrakovým postihnutím študujú integrovane, problémom pri sprístupňovaní učebníc a skriptov matematiky, fyziky, chémie či cudzích jazykov, pozícii BP v digitálnom prostredí, ponuke digitálnej knižnice SKN v Levoči (vrátane služby e-Braille a prekladač BP). Prítomní sa dozvedeli o periodikách a kalendároch, ktoré v BP pripravuje a vydáva levočská redakcia, a o priebehu Súťaže braillovských esejí, ktorú SKN v Levoči vyhlásila spolu s Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS). slávnostný záver konferencie patril krstu príručky Pravidlá písania a používania Braillovho písma v Slovenskej republike. Michala Tkáčika, ktorý stojí na čele špecializovaného pracoviska, som po konferencii požiadala o niekoľko doplňujúcich informácií.

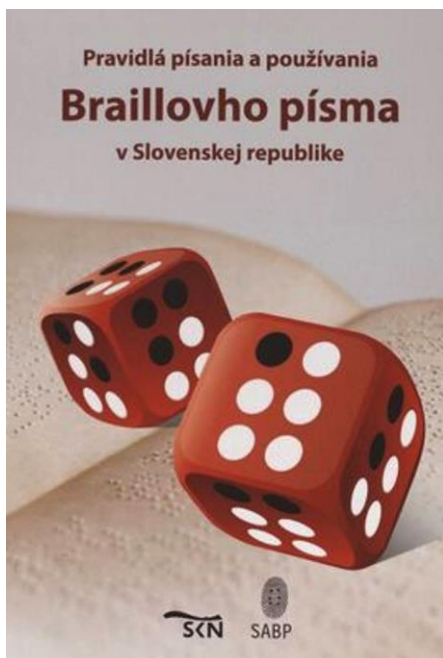
Môžeš, prosím, našim čitateľom povedať, prečo vlastne vznikla potreba inovovať príručku zápisu BP?

„Braillovo písmo používajú nevidiaci na Slovensku už niekoľko desaťročí, celkom určite od čias centralizácie nevidiacich v podobe zriadenia ústavov v 20. storočí.

Keďže sme dlhé obdobie boli v spoločnom štáte s Českou republikou a s českým jazykom bola tá príbuznosť vždy markantná, pravdaže, stále je, mnohé pravidlá sme jednoducho preberali odtiaľ, odbornejšie zápisy z Ruska. V súčasnosti je situácia iná. Výbor OSN odporučil každému štátu zriadiť autoritu pre BP, ktorej jednou z úloh je na svojom území inovovať pravidlá písania a používania BP a reliéfnej grafiky. Okrem zveľadenia už existujúcich pravidiel a ich konsolidácie je potrebná aj implementácia zo zahraničia, predovšetkým v oblasti písmen cudzojazyčných abecied a špeciálnych symbolov, ktoré sa v ostatných rokoch začali vyskytovať v tlači a v digitálnom prostredí. Táto implementácia musí však byť vykonávaná citlivo, s ohľadom na dosiaľ fungujúce pravidlá a návyky zápisu Braillovhého písma v danej krajine.“

Čím sa používatelia BP riadili doteraz?

„Doteraz tvorili základný rámec pre zápis a používanie Braillovhého písma v našej krajine [Pravidlá zápisu slovenského Braillovhého písma](#) z roku 1996. Nová príručka pravidiel písania a používania BP a reliéfnej grafiky tieto pravidlá nahrádza a dopĺňa.“

Pravidlá písania a používania Braillovhého písma v Slovenskej republike

Zdroj: SABP

Ako si máme predstaviť proces prípravy a tvorby príručky? Ako sa hľadali nejednotné znaky, ako sa hľadala forma zápisu, ktorá sa stane kodifikovanou?

„Príručka ponúka štandardizáciu zápisu Braillovho písma a SABP aj touto cestou apeluje na všetkých tvorcov či učiteľov v oblasti BP, aby tieto pravidlá dodržiavali, predovšetkým s ohľadom na jednoznačnosť a jednotnosť zápisov.

Príručku tvoria základné symboly, s ktorými sa nevidiaci môžu bežne stretávať v literárnych textoch či na internete. Nejde o odborné zápisy s konkrétnych vedných disciplín, tomu sa budú venovať pokračovania príručky. Aj v prípade digitálneho prostredia ide o symboly, ktoré tvoria súčasť textu, ako interpunkčné znamienka či značky, príručka zatiaľ nerieši problematiku napríklad smajlíkov či emoji.“

Čím ste sa pri tvorbe a zostavovaní príručky inšpirovali?

„Prvou a základnou inšpiráciou sú pri tvorbe pravidiel tie pravidlá, ktoré už v našej krajine platia a na ktoré sú nevidiaci zvyknutí. Predovšetkým v prípade implementácie nových symbolov siahame po zdrojoch zo zahraničia, napr. Unified English Braille, World Braille Usage, Príručka pro přepis černotisku do bodového písma a i. Snažíme sa o citlivú implementáciu tak, aby sme zachovali naše dosiaľ definované alebo zaužívané pravidlá a kohézne do nich vniesli pravidlá adaptované v iných zápisoch. Takouto implementáciou sa snažíme predchádzať možným problémom pri adaptácii a štandardizácii BP, s ktorými sa vo svete už popasovali a našli vhodné riešenia.“

S kým ste navrhované možnosti zápisu konzultovali?

„V prípade každej príručky, teda aj tých, ktoré rozhodne budú nasledovať po tejto prvej, bude SABP vychádzať z čo najširšieho súboru pravidiel a zdrojov od nás a zo zahraničia, z nápadov či podnetov spolupracovníkov, partnerských inštitúcií a jednotlivcov. Tvorba pravidiel takéhoto charakteru nie je totiž možná bez konzultácií a vzájomnej spolupráce. Aj preto je poradným orgánom SABP Rada SABP, zložená zo zástupcov viacerých spolupracujúcich inštitúcií, ktoré majú v oblasti tvorby alebo vyučovania Braillovho písma dlhoročné skúsenosti. Okrem toho SABP vždy spolupracuje s externými odborníkmi, ktorých na spoluprácu prizýva podľa potreby, a priebežne konzultuje tvorbu pravidiel s priaznivcami Braillovho písma na Slovensku, ako sme nazvali skupinu ľudí, ktorí sa zapojili do diskusnej e-mailovej konferencie.“

Ktoré oblasti zápisu príručka pokrýva?

„V príručke zúčastníci nájdu písmená slovenskej abecedy, prefixy, interpunkčné znamienka, matematické symboly často používané v literárnych textoch, iné značky, písanie čísel a alfanumerických reťazcov, symboly mien, vybrané špeciálne symboly, písmená cudzojazyčných abecied, písmená gréckej abecedy a iné.“

S čím ste sa pri zostavovaní príručky najviac vytrápili? Čo boli také najtvrdšie oriešky?

„Implementácia iných symbolov do našej preplnenej slovenskej abecedy je orieškom sama osebe. Z možných 64 kombinácií nám základné písmená abecedy zaberajú veľké množstvo. Preto akákoľvek implementácia je náročná. V tejto súvislosti nás potrápila implementácia cudzojazyčných písmen, ale aj písmen gréckej abecedy s diakritikou. S vydaním príručky sa však spája aj úprava digitálnych knižníc Braillovoho písma pre braillované riadky, na čom teraz tiež intenzívne pracujeme. Aj v tejto oblasti sme sa stretli s nemalými komplikáciami, no zatiaľ vždy sme našli cestu, ako prípadné problémy vyriešiť.“

Môžeš nám priblížiť, ktoré úplne nové variácie bodov, resp. zápis čoho ste prijali

„Toto je veľmi náročné zodpovedať. Už len absolútne zjednodušený informačný leták o zmenách v príručke má v Braillovom písme 8 strán. Tento leták budeme v krátkom čase distribuovať čitateľom našej knižnice a prípadným zúčastňujúcim. Ako sme však už spomenuli, za najvýznamnejšiu novinku možno považovať implementáciu zápisu cudzojazyčných písmen s diakritikou, ktoré nie sú súčasťou slovenskej abecedy.“

Aké máte plány, pokiaľ ide o zavádzanie nových znakov do praxe? Zvlášť by ma zaujímalo šírenie príručky do škôl, kde sa žiaci so zrakovým postihnutím vzdelávajú integrovane).

„Ak má niekto efektívny kľúč na oslovenie tých škôl, v ktorých študujú nevidiaci žiaci alebo žiaci, ktorým by pomohlo Braillovo písmo a reliéfna grafika, sem s ním! Za taký kľúč budeme nesmierne vďační. Samozrejme, v rámci činnosti SABP budeme komunikovať s centrami špeciálnopedagogického poradenstva vo všetkých krajských mestách a v rámci inej propagačnej činnosti SABP oslovovať širokú verejnosť, dúfajúc, že postupne nás budú kontaktovať aj samotní rodičia nevidiacich detí. Rozhodne by sme však nechceli našu činnosť ukončiť odovzdaním príručky. Okrem nej je potrebné deťom odovzdať literatúru, dôvody a motiváciu vypestovať si návyk čítať a písať v Braillovom písme.“

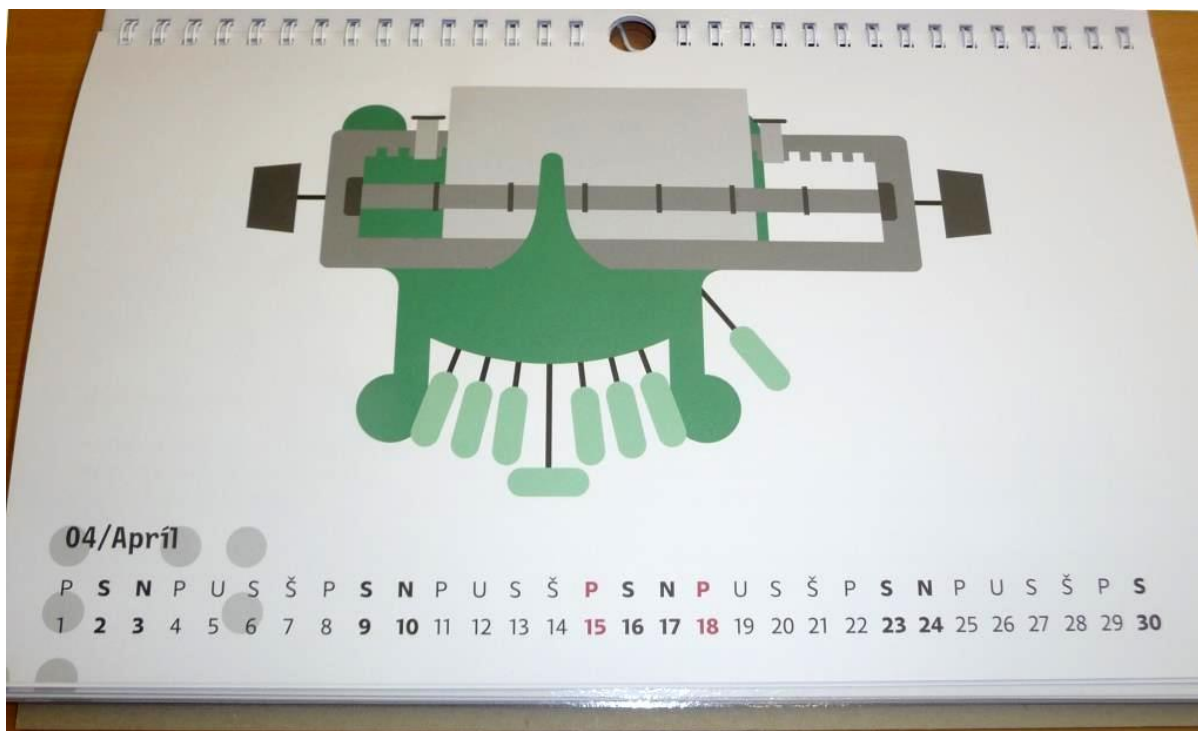
Ktoré oblasti ešte nie sú vybodkované, resp. ktorým sa chcete venovať v najbližšom čase?

„Tých oblastí je mnoho a len ťažko sa im určujú priority. Bolo by vhodné mať možnosť obrátiť sa na pravidlá v najrôznejších oblastiach, no ich tvorbe a vydávaníu musíme spolu so spolupracujúcimi inštitúciami určovať priority. Rozhodne pôjde o zápis BP v prírodných vedách, v hudobnom notopise, v oblasti počítačového 8-bodového Braillovo písma a podobne. Radi by sme sa však venovali aj zosúladeniu pravidiel v iných oblastiach, napr. v šachovej literatúre či v oblasti pletacích vzorov.“

Kedy môžeme očakávať druhý diel príručky?

„Každá ďalšia oblasť zápisu Braillovo písma, do ktorej sa ponoríme, bude čím ďalej, tým odbornejšia, preto aj vydávanie týchto pravidiel bude musieť reflektovať skutočnosť, že ich zozbieranie, upravenie, kohézne implementovanie, adaptovanie a vydanie bude trvať dlhší čas, pravda, s výdatnou spoluprácou s externými odborníkmi. V súčasnosti už intenzívne pracujeme na pravidlách zápisu BP v prírodných vedách pre základné školy. Verím, že tieto pravidlá vydáme v roku 2022.“

Reliéfny kalendár, ktorý na rok 2022 pripravila Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, obsahuje množstvo zaujímavých informácií, týkajúcich sa vývoja písma pre nevidiacich a jeho používaní v našich podmienkach v pomerne nedávnej minulosti a dnes.

Zdroj: SABP

Ako sa k tomuto prvému dielu môžu záujemcovia (inštitúcie ale i jednotlivci dostať?)

„Všetky spolupracujúce organizácie v Rade SABP s nami v tejto veci komunikujú a môžu si vyžiadať pre svoju potrebu dostatok výtlačkov (či už v čiernotlačí, alebo v bodovom písme). V prípade, že má nejaká iná organizácia o príručku záujem, pravdaže, môže nás kontaktovať. Pre každého, kto má chuť do nej nahliadnuť, je dostupná aj na internetovej stránke SABP, a to v [digitálnej podobe](#) (prístupnej pre čítače obrazovky), v [BRF](#) a v [textovej podobe](#) ako projekt SKN - e-Braille.“

Jednou z dlhodobých úloh SABP je rozširovať možnosti využitia BP v každodennom živote, aby tých vybodkovaných produktov a miest bolo čo najviac. Môžeš nám, prosím, zhrnúť, kde sa s ním môžeme stretnúť už dnes?

„Braillovo písmo sa v súčasnosti využíva predovšetkým v špeciálnych inštitúciách pracujúcich s ľuďmi so zrakovým znevýhodnením, Slovenská knižnica pre

nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči, špeciálne školy internátne v Levoči a Bratislave, centrá podpory študentov so špecifickými potrebami na univerzitách, Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska a podobne. Zrejme všetci čitatelia si vybavujú, že BP sa vyskytuje na krabičkách od liekov alebo na tlačidlách vo výťahoch – za obe vďačíme legislatíve Európskej únie. Braillovske nápisy sa pomaly stávajú súčasťou dopravy (vo vlakoch či autobusoch, ale aj na staniach), kultúrnych inštitúcií (popisy exponátov v múzeách a galériách), nápismi v BP je opatrených aj niekoľko produktov – síce len ojedinele, ale o to viac potešia. Stretávanie sa s nápismi v Braillovom písme by však mala byť väčšia samozrejmosť, ako to je v súčasnosti.“

Nemožno nespomenúť ešte jednu oblasť, v ktorej má od roku 2008 Braillovo písmo svoje pevné miesto, a to komunikácia s verejnou správou.

„Áno, v zmysle Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím musí aj komunikácia s úradmi prebiehať v prístupnej forme. Podľa Zákona 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám (§ 16, odsek 2 a 3) Za prístupnú formu sprístupnenia informácie žiadateľovi, ktorý je osobou nevidiacou alebo slabozrakou, sa podľa tohto zákona považuje informácia napísaná a) slepeckým (Braillovým) písmom alebo b) zväčšeným typom písma. Nevidiaca osoba je oprávnená požadovať sprístupnenie informácie prístupnou formou uvedenou odseku 2 písmena a). Pri podaní žiadosti predloží kópiu preukazu občana s ťažkým zdravotným postihnutím s červeným pásom, na ktorého zadnej strane je vyznačený druh zdravotného postihnutia „Nevidiaci – Blind“.“

Dušana Blašková

Predstavujeme

Virtuálna realita presvedčí mozog, že chodí

Virtuálna realita. Skloňovaná vo všetkých pádoch a všetkých oblastiach života, dokonca aj v zdravotníctve či fyzioterapii. Napriek tomu, že mnohým z vás sa spája len s hraním hier na počítačoch alebo herných konzolách, potenciál jej využitia je podstatne väčší. Presvedčí vás o tom VR Vitalis – rehabilitáciu vo virtuálnej realite.

Čo je virtuálna realita?

Je to technológia, ktorá kombináciou softvéru a hardvéru vytvára realisticky pôsobiace trojrozmerné prostredie. Používateľ môže mať pocit, že hlavu dokáže otáčať až o 360 stupňov a prezeráť si scenériu dookola. Ponoriť sa do virtuálnej reality znamená prežívať iluzórne zážitky, ktoré v skutočnosti neexistujú. Stačí si nasadiť a spustiť príslušné zariadenie a pred očami sa vám zobrazí v počítači vytváraný svet, v ktorom sa môžete pohybovať, komunikovať a konať. Vizuálne podnety sú umocňované pohybovými, hmatovými a dnes i čuchovými interakciami, ktoré prežívaným zážitkom pridávajú celé spektrum emócií.

Vďaka tejto vierohodnej fikcii skutočného sveta môžete cestovať časom do minulosti, zapojiť sa napr. do historických bitiek alebo absolvovať prehliadku antických miest. Putovať však môžete i opačným smerom – lákal by vás, povedzme, pohľad na mesto zo strechy budovy, ktorej výstavba je ešte len v hlavách architektov? Fyzici môžu bez obáv vstúpiť do útrob najmodernejších jadrových reaktorov, vojaci prejsť simuláciou naplánovanej vojenskej akcie. Vo virtuálnej realite môžete byť súčasťou špičkových športových tímov, pilotovať najmodernejšie, ale i historické lietadlá alebo vyskúšať si rôzne adrenalínové disciplíny.

Ponorit' sa do virtuálnej reality

Zdroj: VR LIFE

Operovať aj rehabilitovať

Virtuálna realita zaznamenala veľký pokrok aj v oblasti zdravotníctva. Svoje uplatnenie našla pri vzdelávaní medikov i skúsených lekárov – dnes už nie je ničím výnimočným, že si špičkoví odborníci zložitú operáciu, o ktorej počuli v zahraničí, najprv vyskúšajú, takpovediac, nanečisto. VR nachádza uplatnenie aj v psychoterapii (napr. pri liečbe rôznych fóbii alebo fantómových bolestí), prenikla aj do oblasti rehabilitácie.

„Po úraze, operácii alebo mozgovej príhode je dôležitou súčasťou úspešnej rekonvalescencie včasná a kvalitná rehabilitácia. Čím skôr sa začne, tým je jej efekt vyšší a pacient na návrat do bežného života a k práci nemusí čakať tak dlho,“ hovorí Jana Trdá z ostravskej spoločnosti [VR LIFE](#). „Realitou dnešných dní je však preplnenosť nemocníc, preťaženosť fyzioterapeutov a dlhé čakacie doby na všetky zdravotnícke úkony. Riešením tohto stavu by mohol byť úplne nový prístup k rehabilitácii, ktorý ponúka naša aplikácia VR Vitalis. Našou ambíciou nie je nahradiť

fyzioterapeutov, ale poskytnúť im pomocku, ktorou si uľahčia a zefektívnia prácu. Štandardne to dnes funguje tak, že jeden fyzioterapeut sa venuje jednému pacientovi 30 minút až hodinu (podľa typu procedúry), pričom na termín sa čaká niekoľko týždňov až mesiacov. Neraz sa stane, že pacienti síce vyčkajú, ale rehabilitácia je zdĺhavá a nie taká úspešná, ako keby sa k nej dostali skôr, alebo ich jednoducho prídlhé čakanie odradí a neabsolvujú ju vôbec. A to hovoríme len o akútnych pacientoch. Zapojením VR Vitalis do procesu cvičenia bude môcť fyzioterapeut pracovať s viacerými pacientmi naraz, čím sa priebeh rehabilitácie výrazne zefektívni,“ zdôrazňuje Jana Trdá.

Prvé kroky vo virtuálnej realite, potom naživo

Zdroj: VR LIFE

Ako sa rehabilituje s VR Vitalis?

Pacient stojí, leží alebo napríklad sedí na vozíčku, na očiach má nasadené okuliare, do ktorých je nahratá aplikácia simulujúca virtuálnu realitu, a v rukách drží dva ovládače. To je všetko.

„Pri prehrávaní virtuálnej reality sa človek ocitne napríklad v parku, a keď sa pozrie na svoje nohy, začne kráčať. Práve to stimuluje zrkadlové neuróny v mozgu. Ten si

povie: „aha, oni chodia“, začne ako keby povoľovať svaly, čím by malo dochádzať k potlačeniu bolestivých kŕčov,“ popisuje praktický priebeh cvičenia zástupkyňa ostravskej firmy.

Zatiaľ je cvičenie vo virtuálnej realite zamerané prevažne na precvičovanie horných končatín a kognitívne funkcie. Bežné je cvičenie indikované pri poúrazových a pooperačných stavoch rúk, ale aj rozhýbanie stuhnutých svalov.

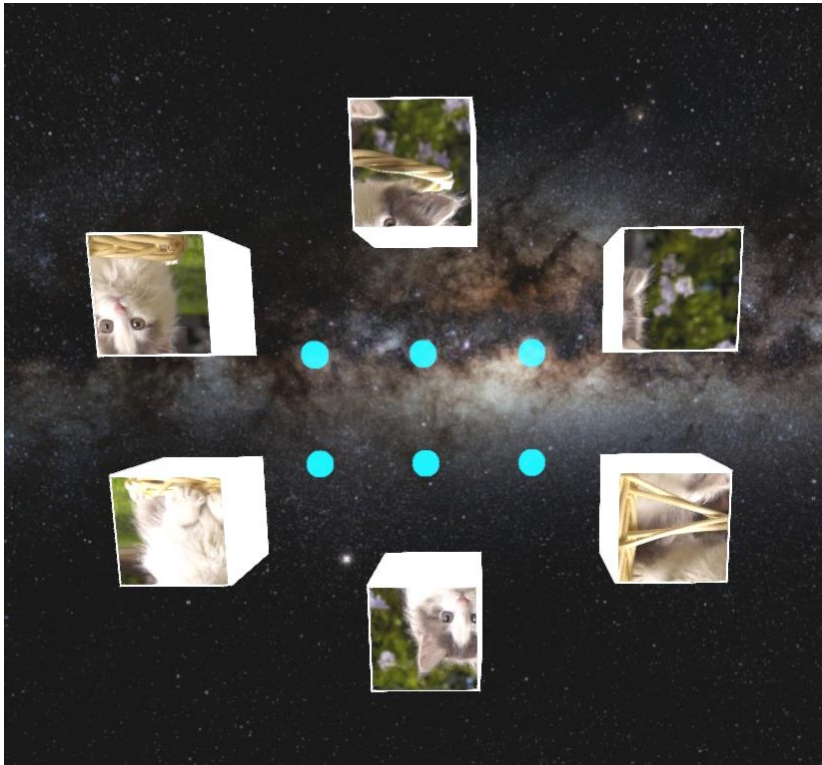
„Keď má pacient precvičovať, dajme tomu, lakeť alebo rameno, máme program maľovania vo vesmíre. Po spustení aplikácie sa ocitne na plošine, okolo neho sú hviezdy, galaxie, do toho hrá hudba. Nastaví sa kalibrácia paže (kam až dočiahne), aby sme cvičenie čo najviac prispôbili jeho individuálnym potrebám a možnostiam. Úlohou pacienta je obkresľovať obrazce, ktoré sa v danom priestore objavujú. Pokiaľ ich obkreslí správne, zobrazia sa v dúhových farbách, keď sa mu to podarí celé, objaví sa dúhový vodotrysk.“

Pacientom po mozgovej príhode ponúka aplikácia VR Vitalis skladanie puzzle. A keďže poskladať obrázok nemusí byť úplne jednoduché, okrem rúk zároveň rehabilitujú aj kognitívne funkcie.

„Pacient si sám vyberie náročnosť, a keď jednotlivé kúsky poukladá správne, zočí celý obrázok, čo je pre neho veľmi motivujúce. Často ho už ruka bolí, ale hovorí si: „Skúsím ešte jeden, či to zvládnem.“ Zároveň vidí, ktorý obrázok mu išiel najrýchlejšie. Pre pacientov je cvičenie pomocou VR veľmi motivačné a vďaka prvkom gamifikácie sa snažia cvičiť správne a čo najviac,“ hodnotí Jana Trdá.

Nasadením VR do rehabilitácie ušetria nemocnice a rehabilitačné centrá čas aj peniaze.

„Niektoré stroje môžu nemocnicu stáť až 1,5 milióna českých korún a my ich dokážeme nahradiť okuliarmi za desať tisíc a aplikáciou za pár tisíc. Usilovali sme sa technológiu prispôbiť na jedny z najlacnejších okuliarov na trhu Oculus Quest 2. Graficky sú na tom dobre, pomer cena výkon je vyhovujúca a nemusia sa pripájať k počítaču. Máte okuliare, v ruke dva ovládače a to je všetok hardvér, čo na to treba. Pokiaľ ide o softvér, samozrejme, našu aplikáciu, ktorá sa do okuliarov nahrá,“ uzatvára Jana Trdá.

Puzzle – rehabilitácia rúk i kognitívnych funkcií

Zdroj: VR LIFE

Vývoj bude napredovať

VR Vitalis sa bude určite rozvíjať. Podľa Jany Trdej majú už dnes požiadavky od pacientov trpiacich Parkinsonovou chorobou, záujem prejavili aj fyzioterapeuti, a to na vytvorenie cvičení vhodných pre rehabilitáciu chrbtice. Pravdaže, všetko bude závisieť od finančných zdrojov. O veľkosti potenciálu terapie vo virtuálnej realite však niet pochýb, na čo poukazujú aj niektoré vedecké výskumy. Napríklad jedna štúdia z Karlovej Univerzity, ktorá skúmala pacientov s problémami chôdze po úraze chrbtice, naznačuje, že by terapia s virtuálnou realitou mohla byť až trikrát rýchlejšia ako bežná rehabilitácia. Nechajme sa prekvapiť, dôkazy prinesie čas.

Peter Halada

Z pavlače

Animovaný film o včasnej intervencii

Včasnú intervenciu môže potenciálne potrebovať každá rodina – dieťa so zdravotným postihnutím sa môže narodiť komukoľvek. Šok, smútok, pocit bezradnosti a obavy či neistotu z budúcnosti nemusí nikto prežívať sám, fázu obviňovania, narušenia vzťahov v rodine či sociálnej izolácie možno výrazne zmierniť, ak je pomocná ruka podaná včas. Predohrou tejto pomoci môže byť napr. aj [animovaný film o včasnej intervencii](#), ktorý zhŕňa základné princípy služieb, poskytovaných rodinám s deťmi so zdravotným postihnutím alebo s deťmi v riziku zaostávania vo vývine. V spolupráci s partnermi z Belgicka, Holandska, Maďarska, Poľska, Bulharska a Rumunska vznikla jeho šesťjazyčná verzia, celá výroba (od prvotnej idey až po dabing do všetkých jazykov) sa realizovala v našich končinách, pod hlavičkou Asociácie poskytovateľov a podporovateľov včasnej intervencie na Slovensku. Video vzniklo v rámci medzinárodného projektu AGORA, s podporou Nadácie Velux a Nadácie SLSP.

Animácia z filmu o včasnej intervencii

Zdroj: www.vimeo.com

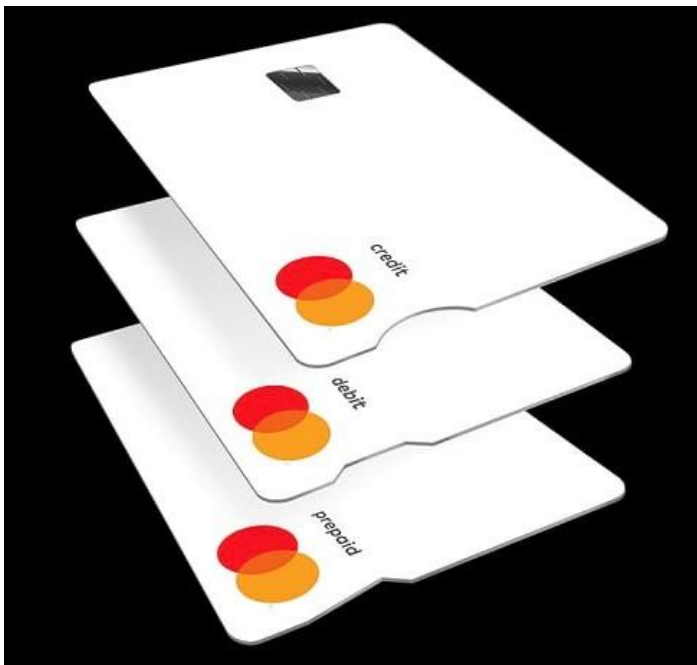
Len aby sa vedelo a nezabudlo, že služby včasnej intervencie sú tu pre každého, kto ich potrebuje, bezplatne, že ich poskytovanie upravuje zákon o sociálnych službách, že sa týka detí od narodenia do siedmich rokov a že prednostne ide o terénnu sociálnu službu, tzn., že pracovníci – poradcovia a špecialisti dochádzajú priamo do rodín.

(red.)

Karty Touch Card od Mastercard prispôsobené pre ľudí so zrakovým postihnutím

Spoločnosť Mastercard predstavila nový štandard platobných kariet Touch Card, s povrchovou úpravou vhodnou najmä pre ľudí s úplnou alebo čiastočnou stratou zraku.

„S rastúcim počtom novo vydávaných kariet bez reliéfného embosovania je pre osoby so zrakovým postihnutím ťažšie rozoznať, aký typ karty práve držia v ruke. Naše riešenie umožní spotrebiteľom ľahko a bezpečne určiť nielen typ karty, ale aj jej orientáciu,“ uviedol Raja Rajamannar, riaditeľ spoločnosti Mastercard pre marketing a komunikáciu.

Karty s reliéfnou úpravou

Zdroj: www.mesec.cz

Jednoduchšie používanie zabezpečí systém výrezov na jednej hrane karty: kreditné karty Touch Card sú opatrené oblým, debetné širokým štvorhranným a predplatené trojuholníkovým výrezom. Karty nového štandardu je možné používať v platobných termináloch i bankomatoch.

„Každý siedmy človek na svete zápasí s nejakou formou postihnutia. Navrhovať nové produkty s ohľadom na ich potreby znamená poskytovať im rovnaké príležitosti ľahko a bezpečne využívať možnosti digitálneho sveta,“ dodal Rajamannar.

Spoločnosť Mastercard okrem toho do platobných terminálov po celom svete pridáva možnosť prehrať svoju korporátnu melódiu, čo (nielen) ľuďom s postihnutím zraku umožní bezpečne identifikovať, že ich platba prebehla úspešne. Len na okraj dodávame, že spoločnosť Mastercard už v minulosti uviedla na trh platobné karty, zohľadňujúce potreby určitej komunity. V obehu sú totiž [karty True Name](#), ktoré podporujú členov transgenderových a nebinárnych komunit.

Upravené podľa [Mesec.cz](#)

(red.)

Bude vás zaujímať

Elektronické otázky k vykazovaniu osobnej asistencie

Vybavovanie administratívnych záležitostí zväčša nie je nič príjemné. Ak chceme niečo zúradovať, často sa vynorí neodbytná predstava o behaní po kanceláriách, strate času a množstve stresov. Verte-neverte, ale záležitosti sa dajú vybaviť oveľa pohodlnejšie a rýchlejšie. Skúste aktívne využiť postupy a dostupné nástroje, ktoré ponúkajú elektronické služby štátu. Oplatí sa! V čase korony dvojnásobne.

Možnosti doručenia

Pravidelné doručovanie výkazu o odpracovaných hodinách osobnej asistencie na príslušný ÚPSVaR sa pre jej užívateľov stalo rutinnou záležitosťou, či už sa na miesto určenia dostavili osobne, alebo tam podpísaný originál poslali poštou. V čase mimoriadnej situácie, spôsobenej pandémie COVID-19, sa možnosti doručenia tlačív rozšírili a začal sa akceptovať aj sken podpísaného výkazu, zaslaný e-mailom. Využívajúc túto formu však narážame na určité riziko – odosielateľ (užívateľ osobnej asistencie) nemá garanciu, že onen e-mail do schránky adresáta skutočne dorazí. Pre úplnú istotu je preto potrebné alebo si príjem výkazu overiť telefonicky, alebo si vyžiadať potvrdenie doručenia v poštovom klientovi.

Istota doručenia cez slovensko.sk

Ďalšiu možnosť, ako výkaz v čase mimoriadnej situácie doručiť elektronicky, ponúka [Ústredný portál verejnej správy](http://www.slovensko.sk) (ÚPVS) – www.slovensko.sk. Ak chceme služby na tomto portáli využívať, musíme splniť jednu podmienku, a to vlastniť občiansky preukaz s čipom (EID), kde sú nahraté príslušné šifrovacie a podpisové certifikáty. Vďaka nim odosielateľ svoje podanie autorizuje bezpečnostným osobným kódom (BOK) a kvalifikovaným elektronickým podpisom (KEP) podľa sprievodných pokynov, uvedených k danému formuláru. Podanie cez ÚPVS je realizované správcou portálu – Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI) a verifikované notifikáciou, ktorú správca portálu zasiela odosielateľovi, ako aj adresátovi.

Čo pod e-Government patrí a čo nie

Otázku o možnostiach a podmienkach elektronického doručovania výkazu o odpracovaných hodinách osobnej asistencie sme adresovali priamo Ministerstvu investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, v gescii ktorého zákon o e-Governmente a správa portálu slovensko.sk je. Z odpovede odboru komunikácie MIRRI citujeme:

„Vo všeobecnosti k možnosti zaslania výkazu v elektronickej podobe uvádzame, že základným právnym predpisom elektronickej komunikácie je zákon č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente), ktorého pôsobnosť sa vzťahuje na výkon verejnej moci elektronicky v rozsahu právomocí orgánu verejnej moci podľa osobitných predpisov.

Osobitným predpisom v prípade peňažného príspevku na osobnú asistenciu je zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, pričom konanie o priznanie peňažného príspevku sa začína na základe písomnej žiadosti. Je teda možné konštatovať, že ide o výkon verejnej moci a na toto konanie sa zákon o e-Governmente vzťahuje.

Podľa § 19 ods. 1 písm. a) zákona č. 447/2008 Z. z. sa peňažný príspevok na osobnú asistenciu považuje za peňažný príspevok na kompenzáciu.

Podľa § 43 ods. 1 zákona č. 447/2008 Z. z. „Nárok na peňažný príspevok na kompenzáciu a nárok na jeho výplatu vzniká právoplatným rozhodnutím príslušného orgánu o jeho priznaní.“

Podľa § 55 ods. 1 zákona č. 447/2008 Z. z. „Konanie o priznanie peňažného príspevku na kompenzáciu, konanie o preukaze a konanie o parkovacom preukaze sa začína na základe žiadosti fyzickej osoby alebo na základe žiadosti rodiča maloletého dieťaťa alebo fyzickej osoby, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu.“

Predmetnú žiadosť je možné považovať za elektronické podanie podľa zákona o e-Governmente, ktorý upravuje aj jeho autorizáciu.

K vami vymedzenému výkazu o odpracovaných hodinách uvádzame, že výkaz nie je „súčasťou“ výkonu verejnej moci, nakoľko fyzická osoba s ťažkým zdravotným

postihnutím predkladá výkaz o počte hodín vykonanej osobnej asistencie až po tom, ako jej už bol právoplatným rozhodnutím priznaný peňažný príspevok na osobnú asistenciu. Inak povedané, výkaz nie je súčasťou konania o priznaní peňažného príspevku, a preto na jeho predkladanie sa povinne nevzťahujú ustanovenia zákona o e-Governmente.

Je však potrebné uviesť, že zákon o e-Governmente sa môže použiť aj na iné právne vzťahy, ktoré nie sú výkonom verejnej moci, prípadne na tie, o ktorých to ustanoví osobitný predpis.“

Jeden KEP nestačí

Ako je to teda s elektronickým odoslaním výkazu (vyhotoveného skenu), ak užívateľ osobnej asistencie aj osobný asistent vlastní KEP?

„V prípade, že obe osoby autorizujúce výkaz disponujú KEPom, je výkaz možné odoslať prostredníctvom elektronickej schránky, ktorú by mal mať v súčasnosti zriadenú každý občan SR po dosiahnutí veku 18 rokov. Obe strany v tomto prípade podpíšu výkaz svojím KEP. Na stránke slovensko.sk bol zverejnený aj [Návod na podpisovanie viacerými osobami](#).“

Predstavme si, že KEP vlastní len jedna strana. Je prípustné zaslať prostredníctvom dátovej schránky sken, ktorý fyzicky podpíše jeden zúčastnený, a druhý, ktorý KEP vlastní, ho podpíše elektronicky?

„V tomto prípade je v prvom rade potrebné zodpovedať otázku, v akej forme dokument vyžaduje ÚPSVaR v súlade s osobitným predpisom, pričom máme na mysli jeho vyžadovanie v origináli alebo postačuje (osvedčená) kópia.

- Ak ÚPSVaR vyžaduje originál, ten je možné s vlastnoručnými podpismi predložiť len v listinnej podobe, resp. v elektronickej podobe autorizovaný KEPom oboma stranami. V tomto prípade ide o rovnocenné originály dokumentu.
- Ak ÚPSVaR postačuje osvedčená kópia, tú je možné zabezpečiť zaručenou konverziou upravenou v § 35 a nasl. zákona o e-Governmente. Ak teda ÚPSVaR vyžaduje predloženie výkazu aspoň v osvedčenej kópii, tak v prípade, že jedna osoba výkaz podpíše vlastnoručne, je potrebné ho zaručene

konvertovať do elektronickej podoby, následne druhou stranou autorizovať KEPom a následne takýto dokument zaslať elektronicky prostredníctvom elektronickej schránky.

Na uvedený postup je možné aplikovať § 25 ods. 3 prvá veta zákona o e-Governmente, podľa ktorého „Prílohy k elektronickému podaniu sa pripájajú vždy ako samostatný elektronický dokument, pričom ak príloha existuje len v listinnej podobe a podľa osobitného predpisu sa vyžaduje jej predloženie aspoň v úradne osvedčenej kópii, pripojí sa k elektronickému podaniu ako elektronický dokument, ktorý vznikol zaručenou konverziou (§ 35 ods. 2).“

Nakoľko však v praxi môže ísť o komplikovaný postup, odporúčame oboma stranami podpísať vlastnoručne, následne zabezpečiť transformáciu zaručenou konverziou do elektronickej podoby a následne odoslať elektronicky.

Zaručenú konverziu vykonávajú oprávnené osoby vymedzené v § 35 ods. 3 zákona o e-Governmente – napr. advokát, notár, orgán verejnej moci, atď.

- Ak ÚPSVaR postačuje „obyčajná“ kópia, postačuje doručiť sken dokumentu. Podotýkame, že zaslaním skenu dokumentu sa „v elektronickom svete“ rozumie len scan podpisu, nejde o kvalifikovaný elektronický podpis.“

Obyčajná kópia len počas mimoriadnej situácie

Za akých podmienok je teda možné elektronicky zasielať výkaz o odpracovaných hodinách osobnej asistencie? Stanovisko nám zaslal tlačový a komunikačný odbor Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny:

„Aktuálne, počas trvania mimoriadnej (krízovej) situácie vyhlásenej v súvislosti s ochorením COVID-19, môžu klienti vo veci peňažných príspevkov na kompenzáciu vrátane peňažného príspevku na osobnú asistenciu zasielať podania príslušnému úradu práce, sociálnych vecí a rodiny aj elektronicky, bez zaručeného elektronického podpisu, a to prostredníctvom e-mailu, pričom doplnenie podania v listinnej podobe sa nevyžaduje. V prípade predloženia výkazu o počte hodín vykonanej osobnej asistencie týmto spôsobom je postačujúce e-mailom zaslať sken podpísaného výkazu. Analogicky, počas trvania mimoriadnej (krízovej) situácie vyhlásenej v súvislosti s ochorením COVID-19, možno prostredníctvom ústredného portálu

verejných služieb ľuďom www.slovensko.sk zaslať úradu „obyčajnú“ kópiu výkazu, teda jeho sken.“

Záverečné zhrnutie

„V prípade, ak by nebola vyhlásená mimoriadna (krízová) situácia v súvislosti s ochorením COVID-19, v zmysle § 23 ods. 6 zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, je fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej bol právoplatným rozhodnutím priznaný peňažný príspevok na osobnú asistenciu, povinná predložiť výkaz o počte hodín vykonanej osobnej asistencie podľa vzoru uvedeného v prílohe č. 16 za každý kalendárny mesiac príslušnému úradu na vyúčtovanie, najneskôr do piateho dňa nasledujúceho kalendárneho mesiaca; Neplatí to, ak fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej bol právoplatným rozhodnutím priznaný peňažný príspevok na osobnú asistenciu, nemôže v uvedenej lehote predložiť výkaz o počte hodín vykonanej osobnej asistencie zo závažných dôvodov. Príslušný orgán vyplatí peňažný príspevok na osobnú asistenciu najneskôr do 20 dní od predloženia výkazu.

Predložený výkaz o počte hodín vykonanej osobnej asistencie je nevyhnutným podkladom pre výplatu peňažného príspevku na osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, preto je potrebné príslušnému úradu práce, sociálnych vecí a rodiny predložiť originál výkazu. Pritom nie je rozhodujúce, akým spôsobom je výkaz úradu doručený, či osobne, prostredníctvom poštovej prepravy, alebo prostredníctvom ústredného portálu verejných služieb ľuďom www.slovensko.sk.

Ak by nebola vyhlásená mimoriadna (krízová) situácia v súvislosti s ochorením COVID-19, tak aj v prípade doručenia výkazu prostredníctvom ústredného portálu verejných služieb ľuďom www.slovensko.sk, je potrebné predložiť úradu originál dotknutého dokumentu, prípadne osvedčenú kópiu; „obyčajná“ kópia (skan dokumentu-výkazu) nie je postačujúca,“ uzatvára Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny.

Peter Halada

Vyučovanie Braillovoho písma v školách bežného typu

Integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a v rámci nej teda aj žiakov so zrakovým postihnutím na Slovensku funguje (resp. snaží sa fungovať) už tri desaťročia, a to aj napriek tomu, že na to nie sú zabezpečené ani materiálne podmienky, ani odborné a personálne krytie. Jedným z dôsledkom takéhoto nesystematického prístupu je, že niektoré špecifické oblasti v rámci pedagogiky zrakovo postihnutých nie sú u žiakov v školách bežného typu dostatočne rozvíjané. Napríklad čítanie a písanie Braillovoho písma (BP), ktoré by malo byť integrálnou súčasťou každého procesu vzdelávania nevidiacich.

Štátny vzdelávací program pre žiakov so zrakovým postihnutím obsahuje vzdelávacie oblasti, ktoré sú záväzné nielen pre špeciálne školy, ale aj pre školy, v ktorých sú žiaci so zrakovým postihnutím integrovaní. Jednu oblasť by ste však v bežnom rámcovom učebnom pláne hľadali márne. Špeciálnopedagogickú podporu, pod ktorú spadajú predmety ako priestorová orientácia a samostatný pohyb (ak sa sústredíme len na prakticky nevidiacich a nevidiacich, ide o chôdzu s bielou palicou) a individuálne tyflopédické cvičenia, ktorých súčasťou je aj nácvik čítania a písania BP.

Problémov, s ktorými sa v súvislosti s Braillovým písmom môžeme v podmienkach integrácie stretnúť, je niekoľko, na tomto mieste uvediem len stručný náčrt:

1. Rozdielna metodika: metodika výučby BP je odlišná od tej, ktorá je základom bežných šlabikárov, a tí, ktorí nevidiaceho BP učia (prinajmenšom sa o to usilujú), ju neovládajú.
2. Rozdielny spôsob zápisu: na písanie BP sa používa písací stroj, ktorý je však príliš hlučný a môže pri práci vyrušovať iných žiakov.
3. Dostupnosť prístupných materiálov: to, s akou učebnicou a akými pracovnými zošitmi bude trieda pracovať, podlieha rozhodnutiu konkrétneho učiteľa. Na Slovensku to ale nie je tak, že by bola, povedzme, učebnica slovenského jazyka pre 3. ročník ZŠ spracovaná v BP od troch či štyroch rôznych autorov a učiteľ by tak bol vo výbere do

istej miery slobodný. Materiály, s ktorými chce počas roka pracovať, treba preto sprístupniť konkrétnemu žiakovi – predpokladať, že učiteľ sa bude prispôsobovať tomu, čo je k dispozícii v prístupnom formáte, je naivné.

4. Doba spracovania materiálov: sprístupnenie učebníc a pracovných zošitov trvá istý čas, nehovoriac o tom, že okrem procesu tvorby, treba počítať aj s časom na recenziu a schválenie. Treba pripomenúť, že nevidiaci žiak potrebuje rovnako ako všetci jeho spolužiaci učebnice na každý predmet, nestačí mu jedna, hoci v prístupnom formáte.
5. Cena učebnice: škola, ktorá je povinná zabezpečiť aspoň učebnice, ich zabezpečiť nedokáže, pretože sú pre ňu príliš nákladné.
6. Neznalosť práce s prístupnými učebnicami: ak si škola zapožičia zo špeciálnych škôl, učitelia s nimi nevedia pracovať, a pokiaľ sa s nimi oboznámia, uplynie nejaký čas a žiak začína zaostávať. Len pre úplnosť predstavy doplníme, že jedna A4 čiernotlačového textu sa rovná cca trom stranám v BP, tzn. v učebnici v BP sú inak číslované strany, niektoré cvičenia postavené na obrázkoch sa musia prepísať, tabuľky zlinearizovať, často si vyžadajú doplňujúce vysvetlenia a pod.

Ako tento problém v súčasnosti školy riešia?

Mnohí si predstavujú, že Braillovo písmo bude integrovaného žiaka učiť jeho učiteľ. Z môjho pohľadu ale ide o nereálne očakávanie – bežný učiteľ predsa nepozná problematiku zrkovného postihnutia a za taký krátky čas, aký má zväčša k dispozícii, nedokáže metodiku výučby BP absorbovať. Realita je taká, že BP dieťa v inej ako špeciálnej škole učí asistent učiteľa, odborný pracovník v rámci sociálnych služieb (najčastejšie pracovník krajského strediska Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, ÚNSS), školský špeciálny pedagóg, špeciálny pedagóg z centra špeciálnopedagogického poradenstva, rodič alebo dobrovoľník. Napriek tomu, že robia, čo môžu, často tápu a snažia sa hľadať ďalšiu pomoc, t. j. človeka, ktorý im poradí, alebo vyučovanie povedie. Ide teda o trojúrovňový proces: zodpovedný pedagóg (napr. triedna učiteľka I. stupňa ZŠ) si s daným problémom nevie poradiť, úlohu preto preberá školský špeciálny pedagóg a ten v dôsledku svojej neistoty kontaktuje človeka, ktorý má s výučbou BP skúsenosti (napr. pracovníka

špecializovaného CŠPP alebo ÚNSS). A hoci by sa to mohlo javiť ako vhodné riešenie, treba si uvedomiť, že tento odborník nepracuje priamo v škole, jeho pracovisko je od nej niekedy vzdialené aj niekoľko okresov. Nehovoriac o tom, že už aj keď sa proces ako-tak rozbehne, môže sa dané pracovné miesto preobsadiť a začína sa opäť od začiatku.

Nechajme chvíľu zamestnancov špecializovaného CŠPP a ÚNSS bokom, a pozrime sa na to, akým problémom pri vyučovaní Braillovhého písma vyššie menovaní (či už pedagogické alebo nepedagogické osoby) čelia.

1. Neznalosť BP.
2. Neznalosť metodiky výučby BP: aj keď ide napr. o školských špeciálnych pedagógov alebo asistentov učiteľa (neraz absolventov špeciálnej pedagogiky), nikdy sa cielene nevenovali problematike hlbšie. Súčasné univerzitné programy sú totiž zamerané na vzdelávanie študentov v oblasti pedagogiky viacerých zdravotných postihnutí, nie výlučne na pedagogiku zrakovo postihnutých. Práve to je jednou z najčastejších príčin zlyhávania výučby BP – nikto sa necíti kompetentný.
3. Absencia didaktických pomôcok na výučbu BP a metodika práce s nimi.
4. Absencia jednoduchých vzdelávacích kurzov pre odborných a pedagogických pracovníkov, ktorí vyučujú nevidiacich žiakov v bežných školách: postgraduálne vzdelávanie, ktoré v súčasnosti niektoré pedagogické fakulty ponúkajú, takisto zahŕňa problematiku z rôznych druhov zdravotného postihnutia, nejde o ciele vzdelávanie zamerané na tyflopédickú problematiku a v rámci nej na BP a jeho výučbu.

Aké sú dôsledky?

1. Nedostatok impulzov a relevantných informácií: napriek tomu, že sa škola i rodičia o osvojenie si Braillovhého písma snažia, nie vždy to stačí. Žiak nie je obklopený adekvátnym množstvom textov v BP (knihami ani časopismi), a to často ani v škole, ani v domácom prostredí.
2. Slabá pripravenosť žiaka na dostatočne plynulé čítanie BP.
3. Pomalá orientácia v texte, žiakom napr. dlho trvá, kým nájdu nadpis, čísla strany, alebo kým si uvedomia, o aký typ písomného vyjadrenia ide (matematický zápis, literárny text a pod.).

4. Neznalosť špecifických znakov z oblasti prírodovedných predmetov (z fyziky, chémie)
5. Nedostatok informácií o tom, kde všade možno v bežnom živote využiť znalosť BP (napr. prečítať si názvy liekov, čísla poschodí vo výťahoch, popisy exponátov v múzeách, názvy ulíc na zábradliach podchodov, označenia dverí na úradoch a pod.).
6. Absencia podmienok na prácu s braillovským riadkom a počítačom.

Čo by mohlo byť riešením tejto situácie?

Z môjho pohľadu obnova podpory toho o čo sa snažili holandskí kolegovia v projekte Matra, a to podporiť výučbu pôsobením cestujúceho učiteľa, t. j. pedagóga, ktorý nielenže je na takúto prácu cielene pripravovaný, ale svoju podporu poskytuje žiakom so zrakovým postihnutím priamo v integrujúcich školách. Tento model bol vo svojej dobe úspešný, z finančných dôvodov však zrejme postupne zaniká (s istotou dokážem povedať, že v rámci západného Slovenska takáto podpora žiakov so zrakovým postihnutím už určite zanikla).

Výhody cestujúceho učiteľa a dôvody, prečo by mal byť tento model finančne viac podporovaný:

1. Cestujúci učiteľ disponuje odbornými znalosťami z oblasti pedagogiky zrakovo postihnutých a reálne sa zaoberá výučbou nevidiacich a slabozrakých žiakov. V tejto súvislosti je nutné poznamenať, že cestujúci učiteľ by mal byť jednoducho „len“ cestujúcim učiteľom, tzn. nemal by to byť učiteľ špeciálnej školy, pretože jeho pracovný čas by bol viazaný na ňu. Malo by ísť o pracovníka ČŠPP, pravdaže, s jasne vytýčenou pracovnou náplňou – cestuje a učí, nie mať cestovanie a učenie ako, takpovediac, popri zamestnaní.
2. Cestujúci učiteľ má k dispozícii špeciálne didaktické pomôcky na výučbu BP (pomôcky na rozvoj hmatu, klinčekové drevené tabuľky, vlastnoručne vyrobené alternatívy atď.).
3. Cestujúci učiteľ s jasne vymedzenou pracovnou náplňou by vykonával svoju činnosť systematicky, čo je pri výučbe BP kľúčové, pretože len takto môže žiak nadobúdať základné prvky gramotnosti v oblasti čítania a písania Braillova písma. A, žiaľ, práve to je to, čo žiakom v podmienkach integrovaného vzdelávania momentálne chýba.

Záverom

Uvedomujem si, že uvedené informácie neboli možno pozitívnou správou o stave integrácie žiakov so zrakovým postihnutím, ale zároveň verím, že pre niekoho môžu byť východiskom pri úprave podpory integrovaného vzdelávania. Žiaci so zrakovým postihnutím Braillovo písmo potrebujú, moderná technika a technológie ho v procese vzdelávania môžu doplniť, ale nie nahradiť, preto jeho výučbu rozhodne nehodno podceňovať.

Marek Hlina, špeciálny pedagóg CŠPP pri Spojenej škole internátnej pre žiakov so zrakovým postihnutím v Bratislave a odborný asistent na Katedre špeciálnej pedagogiky Pedagogickej fakulty UK v Bratislave

Legislatívne aktivity

Novela zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia

V stredu 24. novembra 2021 schválila NR SR novelu zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch (PP) na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia (ŤZP). V čase písania tohto článku nebola novela zákona ešte podpísaná prezidentkou a zverejnená v zbierke zákonov. Všetky uvedené zmeny nadobudnú účinnosť 1. januára 2022.

Zmeny v lekárskej posudkovej činnosti

Významnou zmenou v lekárskej posudkovej činnosti je nové znenie ods. 8 § 11:

„(8) Ak posudkový lekár neurčil fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím termín opätovného posúdenia zdravotného stavu, vychádza pri ďalšom posúdení zdravotného stavu z lekárskeho nálezu a odborného lekárskeho nálezu lekára so špecializáciou v príslušnom špecializačnom odbore, ktoré boli podkladom predchádzajúceho posúdenia zdravotného stavu. Ak fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím predloží nový lekársky nález alebo odborný lekársky nález lekára so špecializáciou v príslušnom špecializačnom odbore, posudkový lekár vychádza aj z tohto lekárskeho nálezu alebo odborného lekárskeho nálezu.“

V praxi by to malo znamenať, že ak posudkový lekár na základe predloženej zdravotnej dokumentácie usúdi, že zdravotný stav je trvalý a na základe toho neurčí termín opätovného posúdenia zdravotného stavu fyzickej osoby s ŤZP, nebude musieť fyzická osoba s ŤZP pri podávaní ďalších žiadostí o poskytnutie peňažných príspevkov na kompenzáciu predkladať úradu práce aktuálny lekársky nález. Urobí tak len v prípade, ak u nej došlo k zhoršeniu jej zdravotného stavu.

Pri výkone lekárskej posudkovej činnosti posudkový lekár môže vychádzať aj z elektronických zdravotných záznamov v elektronickej zdravotnej knižke fyzickej osoby.

Zmena v sociálnej posudkovej činnosti

Sociálna posudková činnosť sa vykonáva za účasti fyzickej osoby s ŤZP. Po novom sa môže sociálna posudková činnosť vykonať aj bez účasti fyzickej osoby s ŤZP, ak by ju nebolo možné z dôvodu jej hospitalizácie alebo z iného vážneho dôvodu vykonať v zákonnej lehote.

Zmena v okruhu spoločne posudzovaných osôb

Občania s ŤZP mali občas problémy pri predkladaní dokladov o príjme spoločne posudzovaných osôb úradom práce, ak spoločne posudzovaná osoba s občanom s ŤZP už nebývala a bol problém od nej doklady o príjme získať, čo malo za následok problémy pri vyplácaní najmä opakovaných peňažných príspevkov. S cieľom predchádzať takýmto nepríjemným situáciám bol § 18 doplnený o ustanovenie, podľa ktorého úrad práce môže v prípadoch hodných osobitného zreteľa z okruhu osôb, ktorých príjmy sa spoločne posudzujú, vylúčiť osobu, o ktorej fyzická osoba s ŤZP preukáže, že s ňou v kalendárnom roku, za ktorý sa zisťuje príjem, alebo v jeho časti, spoločne nezdieľala domácnosť a spoločne sa nepodieľala na úhrade spoločných potrieb.

Predĺženie lehoty na kúpu pomôcky v odôvodnených prípadoch

Ak pomôcku nemožno kúpiť do troch mesiacov z dôvodov na strane osoby, ktorej predmetom činnosti je výroba pomôcky, predaj pomôcky alebo distribúcia pomôcky, predlžuje sa lehota, do uplynutia ktorej je fyzická osoba s ŤZP povinná si kúpiť pomôcku zo šiestich na dvanásť mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o priznaní tohto peňažného príspevku. Skutočnosť, kvôli ktorej nie je možné dodržať trojmesačný termín, musí osoba s ŤZP úradu práce preukázať.

Rovnako to platí i pre ďalšie jednorazové peňažné príspevky.

V Úrade práce už nebudú požadovať vrátenie softvéru

V aplikačnej praxi sa ojedinele vyskytli prípady, keď v prípade žiadosti o peňažný príspevok na aktualizáciu špeciálneho softvéru úradu práce požadovali vrátiť pôvodný nainštalovaný softvér, čo prakticky nie je možné, pretože softvér sa v súčasnosti na fyzických nosičoch už takmer nedodáva. Úrady práce vychádzali z

doslovného znenia zákona. Preto bola v problematickom ustanovení v § 28 ods. 3 posledná veta doplnená nasledovne: „Ak bol peňažný príspevok poskytnutý na kúpu psa so špeciálnym výcvikom, špeciálneho softvéru alebo aktualizácie softvéru a pes so špeciálnym výcvikom, špeciálny softvér alebo aktualizácia softvéru neplní svoj účel, fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím nie je povinná vrátiť psa so špeciálnym výcvikom, špeciálny softvér alebo aktualizáciu softvéru, peňažný príspevok na jeho kúpu a ani jeho pomernú časť.“

Zmena pri poskytovaní peňažného príspevku na úpravu osobného motorového vozidla

Zavádza sa možnosť poskytnúť príspevok za účelom úpravy osobného motorového vozidla už pri kúpe tohto vozidla, čo doteraz nebolo možné, nakoľko fyzická osoba s ŤZP nebola v čase kúpy osobného motorového vozidla ešte jeho vlastníkom. Reaguje sa tým na požiadavku fyzických osôb s ŤZP, ktoré majú záujem zakúpiť si už špeciálne upravené vozidlo. Ide najmä o situácie, keď si osoba objedná nové motorové vozidlo, ktoré vie dodávateľ špeciálne prispôbiť potrebám fyzickej osoby s ŤZP už v štádiu výroby, t. j. v čase, keď žiadateľ ešte nie je vlastníkom vozidla.

Predĺženie termínov na úpravu bytu, rodinného domu a garáže

Fyzická osoba s ŤZP je povinná vykonať úpravu bytu, rodinného bytu alebo garáže do 9 mesiacov od poskytnutia peňažného príspevku na úpravu bytu, peňažného príspevku na úpravu rodinného domu alebo peňažného príspevku na úpravu garáže, najneskôr do 12 mesiacov odo dňa poskytnutia tohto peňažného príspevku, ak úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže nemožno vykonať pre potreby fyzickej osoby s ŤZP z dôvodov na strane osoby, ktorej predmetom činnosti je vykonávanie úprav.

Poskytovanie pomôcok vrátených úradom práce

Rozširuje sa okruh subjektov, ktorým môžu úrady práce poskytnúť vrátené pomôcky okrem iných i o občianske združenia zamerané na pomoc osobám s ŤZP.

Vrátenú funkčnú pomôcku alebo vrátené funkčné zdvíhacie zariadenie možno poskytnúť do užívania zariadeniu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, poskytovateľovi sociálnej služby, zdravotníckemu zariadeniu, chránenej dielni alebo

chránenému pracovisku, neziskovej organizácií poskytujúcej všeobecne prospešné služby zamerané na pomoc osobám s ŤZP, občianskemu združeniu, ktoré má cieľ činnosti uvedený v stanovách zameraný na pomoc osobám s ŤZP, škole, školskému zariadeniu alebo fyzickej osobe s ŤZP, ktorá o ňu prejaví záujem a je na pomôcku alebo zdvíhacie zariadenie odkázaná. Odkázanosť na pomôcku alebo zdvíhacie zariadenie preukazuje fyzická osoba s ŤZP komplexným posudkom alebo potvrdením zdravotníckeho zariadenia. Pomôcka alebo zdvíhacie zariadenie sa poskytne do užívania na základe písomnej zmluvy o poskytnutí vrátenej funkčnej pomôcky alebo vráteneho funkčného zdvíhacieho zariadenia do užívania, ktorú uzatvorí úrad práce so zariadením sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, s poskytovateľom sociálnej služby, so zdravotníckym zariadením, s chránenou dielňou alebo s chráneným pracoviskom, s neziskovou organizáciou poskytujúcou všeobecne prospešné služby zamerané na pomoc osobám s ŤZP, s občianskym združením, ktoré má cieľ činnosti uvedený v stanovách zameraný na pomoc osobám s ŤZP, so školou, so školským zariadením a s fyzickou osobou s ŤZP, ktorá o ňu prejaví záujem.

Vypustenie informačného systému parkovania

Vypustenie informačného systému parkovania sa navrhlo z dôvodu, že nie je opodstatnené, aby informačný systém parkovania, ktorého správcom nie je štátny orgán v oblasti sociálnych vecí, bol upravený v zákone o PP na kompenzáciu.

Samostatné sadzby pre osoby s príjmom do 1-násobku životného minima

Pri jednorazových peňažných príspevkoch na kompenzáciu (napr. na kúpu osobného motorového vozidla, úpravu bytu, kúpu pomôcky) sa upravuje určovanie výšky príspevku tak, že pri osobách s najnižšími príjmami, t. j. do jedno násobku sumy životného minima, sa príspevok poskytne vo vyššej výške a zníži sa finančná spoluúčasť osoby s ŤZP. Osobitne pri peňažnom príspevku na kúpu zdvíhacieho zariadenia sa vzhľadom na finančnú náročnosť navrhuje poskytovať príspevok vo vyššej výške aj osobám s vyššími príjmami.

Ako to funguje v EÚ

Ocenenie Prístupné mesto 2022 získal Luxemburg

Súťaž Access City Award organizuje Európska komisia v spolupráci s Európskym fórom zdravotného postihnutia od roku 2010. Jej zámerom je zvýšiť povedomie o zdravotnom postihnutí, podporiť iniciatívy európskych miest s viac ako 50 000 obyvateľmi v oblasti prístupnosti a zároveň tie, ktoré prístupnosť neprioritizovali, povzbudiť, inšpirovať a ponúknuť príklady dobrej praxe. Ocenenia sú udeľované mestám, ktoré preukázateľne zlepšili prístupnosť v štyroch kľúčových oblastiach bezbariérovosti: zastavané územie a verejné priestranstvá; doprava a súvisiaca infraštruktúra; informácie a komunikácia (vrátane informačných a komunikačných technológií) a občianska vybavenosť a verejné služby.

Oficiálne zdroje uvádzajú, že 87 miliónov obyvateľov EÚ má nejaký typ zdravotného postihnutia. Vieme, že jej obyvateľstvo starne, Európa je mestské spoločenstvo, kde štyria z piatich obyvateľov žijú v mestách. Aj to sú dôvody, prečo sa prostredníctvom Access City Award každoročne oceňuje úsilie miest zamerané na zvyšovanie ich prístupnosti, podporuje sa rovný prístup k mestskému životu ľudí so zdravotným postihnutím a vytvára sa priestor na šírenie a výmenu praktických skúseností. Navyše, podpora budovania Európy bez bariér je aj jednou z aktivít Európskej stratégie v oblasti práv ľudí so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030.

Množstvo inovatívnych riešení a vylepšení, rozširujúcich prístupnosť pre ľudí so zdravotným postihnutím rozhodli o tom, že titul Prístupné mesto 2022 udelila porota Luxemburgu. Prístupnosť je preň prioritou a postupuje v súlade s princípom univerzálneho navrhovania. Za všetky body spomeňme len pár: po meste sa pohybujú nízkopodlažné autobusy vybavené rampou a akustickým a vizuálnym oznamovaním vnútri spoja i na zastávkach; informácie o svojich politických rozhodnutiach sprístupňuje všetkým (prenosy z kľúčových rokovaní mestskej rady sú v reálnom čase tlmočené do posunkového jazyka a prepisované do textu); navrhované aktivity pravidelne konzultuje s obyvateľmi so zdravotným postihnutím, aby mali požadovaný efekt.

„Predstavte si, že chcete ísť autobusom, ale nemôžete do neho nastúpiť. Alebo sa vaše dieťa nemôže hrať s inými deťmi, lebo ihrisko je neprístupné. Prístupnosť je zmena každodenného života, zmena, ktorá znamená nezávislosť a rovnosť. A to je dôvod, prečo cenou Prístupné mesto oceňujeme úsilie miest stať sa prístupnejšími a inkluzívnejšími,“ povedala na slávnostnej ceremónii 3. decembra v Bruseli komisárka pre rovnosť Helena Dalli.

O ocenenie Prístupné mesto 2022 sa uchádzalo celkovo 40 miest. O svojich kvalitách v oblasti prístupnosti presvedčili porotu aj Helsinki, ktoré obsadili druhé miesto, a Barcelona, ktorá získala pomyselnú bronzovú medailu. Len pre úplnosť dodávame, že mestá na stupni víťazov dostali aj finančnú odmenu vo výške 150 000, 120 000 a 80 000 €.

Porota udelila aj tri špeciálne uznania

Pri príležitosti európskeho roka železníc získalo špeciálne uznanie portugalské mesto Porto, a to za zlepšovanie prístupnosti železničných staníc.

„Chceme, aby čoraz viac ľudí používalo železnice, ako jeden z najzelenších a najbezpečnejších spôsobov dopravy, a aby mohol vlak využívať naozaj každý. Porto dosiahlo skutočne vynikajúce zlepšenie svojho železničného systému, pokiaľ ide o prístupnosť pre ľudí so zdravotným postihnutím, a to vrátane metra. Neustále zlepšuje prístupnosť vagónov a staníc metra, dbá na prítomnosť a funkčnosť akustických varovných signálov a prispôsobovanie potrebných zariadení. Dúfam, že tento príklad bude nasledovať mnoho ďalších miest,“ povedala pri odovzdávaní ocenenia komisárka pre dopravu Adina Vălean.

Špeciálne uznania dostali aj Leuven v Belgicku (za sprístupňovanie politík vrátane ich prezentácie v digitálnej oblasti) a španielska Palma (za zlepšovanie prístupnosti fyzického prostredia vrátane pláží a parkov).

Kto sa už ocenením môže pýšiť?

Prístupné mesto 2021: Jönköping (Švédsko)

Prístupné mesto 2020: Varšava (Poľsko)

Prístupné mesto 2019: Breda (Holandsko)

Prístupné mesto 2018: Lyon (Francúzsko)
Prístupné mesto 2017: Chester (Veľká Británia)
Prístupné mesto 2016: Miláno (Taliansko)
Prístupné mesto 2015: Boras (Švédsko)
Prístupné mesto 2014: Gothenburg (Švédsko)
Prístupné mesto 2013: Berlín (Nemecko)
Prístupné mesto 2012: Salzburg (Rakúsko)
Prístupné mesto 2011: Avila (Španielsko)

(red.)

EDF a Oracle udelili štipendium študentovi so zdravotným postihnutím

Posilniť digitálnu prístupnosť v Európe, zvýšiť povedomie o problematike na pôde európskych univerzít, podporiť prístupnosť v študijných odboroch ako informatika a počítačová veda. To sú len niektoré zo spoločných cieľov Európskeho fóra zdravotného postihnutia a spoločnosti Oracle, ktoré v roku 2015 začali študentom so zdravotným postihnutím udeľovať štipendium. V dlhodobom horizonte očakávajú sformovanie skupiny špecialistov na digitálnu prístupnosť, ktorá by inkluzívnym a participatívnym spôsobom viedla inovačný proces. Ani tento rok si nenechali ujsť slávnostné vyhlásenie výsledkov. Uskutočnilo sa v utorok 23. novembra, vzhľadom na situáciu v prostredí on-linu. Prijemcom EDF-Oracle štipendia vo výške 6500 EUR sa stal študent bakalárskeho stupňa počítačovej vedy na dublinskej univerzite Peter O'Donnell. Zástupcov odbornej poroty presvedčila predovšetkým jeho práca na vývoji nástroja, ktorý by mal zlepšiť prístupnosť výskumných článkov pre ľudí so zrakovým postihnutím a poruchami čítania. Vo svojej ďakovnej reči sa dotkol skutočnosti, že každoročne je publikovaných 1,8 milióna vedeckých článkov, pričom až 10 percent vedcov a inžinierov má určitý druh a stupeň zdravotného postihnutia, ktoré môže obmedzovať, alebo úplne znemožňovať prístup k informáciám, ktoré sa v nich publikujú. Z tohto dôvodu plánuje navrhnuť a vytvoriť nástroj, ktorý by zabezpečil

prístupnosť vedeckých článkov na platforme open source. Jeho podstatou bude možnosť PDF dokumenty ľahko transformovať na texty, s ktorými možno ďalej pracovať (s čítačom obrazovky alebo s rôznymi prístrojmi). Riaditeľ úradu pre program prístupnosti spoločnosti Oracle Kent Boucher vo svojom prejave na záver slávnosti prízvukoval, že pre Oracle je byť súčasťou programu podpory prístupnosti vo vzdelávaní a výskume privilegiom a veľkou čťou.

(red.)

Mosty inklúzie – Internetový časopis Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR

Periodicita: mesačník

Vydavateľ: Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR,
Račianska 153, 831 54 Bratislava

IČO: 308 53 567

Redakcia: Dušana Blašková, Peter Halada

Jazyková korektúra: Michaela Hajduková

Fotografie, pri ktorých nie je uvedený zdroj, sú z archívu NROZP v SR.

Technické spracovanie: Merineo, s. r. o.

Príspevky posielajte e-mailom na adresu: mosty@nrozp.sk.

Realizované s finančnou podporou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky